

LA FONTAINE-JAARBOEK

GERT-JAN VAN DIJK

In deze bijdrage bespreken we summier de artikels in volgorde waarin ze in het boek voorkomen. Het kan zowel voor vakgenoten als voor geïnteresseerde liefhebbers een aanleiding zijn om zich in deze interessante publicatie te verdiepen.

Samensteller Paul Pelckmans leidt de afzonderlijke bijdragen in (p. 1-6), maar vergeet merkwaardigerwijs het artikel van Paul Smith.

De keuze van het openingsartikel is uitstekend. Patrick Dandrey heeft het daarin over 'La Fontaine au jardin des fables. Diptyques, parallèles et reflets dans le Livre I de 1668' (p. 7-22) en trekt een prachtige vergelijking tussen de compositie van de fabels van La Fontaine en de aanleg van een tuin in Franse stijl: er is een verticale as (noord-zuid) en zijpaden (oost-west) en met elkaar spiegelende compartimenten. Terecht wijst de auteur op de duale structuur van de *Fables choisies mises en vers* op macro- (een symmetrische opbouw van en tussen de boeken), meso- (de twee personages en dubbele handeling) en microniveau (telkens een paar rijmende verzen). De bijdrage besluit zeer welsprekend met 'Régi par la logique d'un jardin à la française, il révèle entre les lignes, entre les vers, que le recueil des *Fables* ambitionne d'être aussi un jardin et un miroir de l'âme.'

De komische fabels van het derde boek worden door Tiphaine Rolland onderzocht ('Les diptyques facétieux du Livre III', p. 22-39). Het betreft *Le Meunier, son Fils et l'Âne* (III.1: liminaire/drempelgedicht), *La Goutte et l'Araignée* en *La Femme noyée*, 'ludiek' narratief materiaal (naar het model van *contes à rire*) dat afsteekt bij de overige 'klassieke' fabels van boek III, dat La Fontaine ontleende aan Aesopus en Phaedrus. Van deze drie fabels (van de achttien) gaat eerstgenoemde terug op de *Facéties* van Poggio Bracciolini, terwijl de tweede een diptiek vormt met *L'Ivrogne et sa Femme* (III.7-8) en de derde met *Philomèle et Progné* (III.15-16).

Paul J. Smith, 'Bornons ici cette carrière ... La fin du *Premier Recueil* et les pratiques sérielles dans les fabliers pré-lafontainiens' (p. 40-52), vangt aan met de epiloog van boek VI, waar La Fontaine (achteraf gelukkig tijdelijk) zijn fabelproductie zegt te staken om zich te kunnen wijden aan een ander genre,

met name de roman (*Les Amours de Psyché et de Cupidon*). In het welsprekende artikel worden de mogelijke ordeningsprincipes van fabelcollecties op een rijtje gezet: alfabetisch, naar protagonisten, naar moraal en volgens *variatio*. Behandeld worden – zoals in de titel is aangekondigd – niet alleen La Fontaine (wiens motto ‘eenheid in verscheidenheid’ zou kunnen luiden), maar ook Trichet du Fresne, Heyns, Sadeler, De Dene, Corrozet, Haudent en Ogilby. De verbinding van twee fabels uit het eind van boek VI (18-19) is fonetisch (*chartier* ~ *charlatan*), zoals de auteur overtuigend laat zien. De slotzin is wat mij betreft de fraaiste van de bundel: ‘C’est ce genre d’apories heuristiques qui ne cessent de fasciner le lecteur de La Fontaine.’

De editeur van de bundel zoomt in op twee fabels met het thema ‘vriendschap’, met name *Twee vrienden* en *De beer en de tuinier*, die deel uitmaken van de zogeheten ‘recueil indien’ en teruggaan op Pilpay (Bidpai). Het artikel is voorwaar geen eenvoudige lectuur: woorden als ‘obséquiosité’, ‘reluisant’, ‘bourru’ en ‘soupeser’ waren mij tot op heden onbekend. Pelckmans spreidt een bewonderenswaardige eruditie tentoon door te verwijzen naar Homerus, Sophocles, Plato, Aristoteles, Cicero, Vergilius en de Bijbel. (*Les Deux Amis et leur(s) double(s)*, p. 53-64.)

Na ‘Actes divers de la diversité: l’oeuvre subtile du Livre IX’ van Yves Le Pestipon (p. 65-84) volgt de boeiende bijdrage van Julien Bardot over ‘*Daphnis et Alcimadure et Philémon et Baucis*, un diptyque éthique et esthétique’ (p. 85-99), waarin de auteur twee mythologische fabels uit het twaalfde boek (24-25) bespreekt die beide teruggaan – als bron van imitatie en inspiratie – op de klassieke oudheid, respectievelijk op de *Idyllen* van Theocritus en de *Metamorfosen* van Ovidius. Bardot analyseert indringend en helder parallellen en contrasten tussen de antieke bronnen en de bewerkingen in het Franse tweeluik.

Marc Escola behandelt de talrijke dierloze fabels en vestigt ook de aandacht op de *Contes*, die La Fontaine gelijktijdig met de *Fables* publiceerde (*Fables sans animaux*, p. 100-110). Terecht wijst Escola erop dat het idee van een ‘fable-de-La-Fontaine’ nogal eens wordt gegeneraliseerd als ‘dierfabel’, met name vanwege de overbekende eerste tien (dieren)fabels uit het eerste boek en de beroemde uitspraak: ‘Je me sers d’animaux pour instruire les hommes’. Dit staat echter in schril contrast met de boeken VII en IX, waarin het aantal ‘apologues non animaliers’ oploopt van veertig tot zelfs vijftig procent! Escola eindigt zijn bijdrage met een indringende analyse van *Les Femmes et le Secret* (VIII, 6), een misogyne fabel die probleemloos te midden van de *Contes* geplaatst had kunnen zijn.

In de op een na laatste bijdrage ('Accouplements ambigus', p. 111-124) zet Sjef Houppermans twee liminaire *Contes* naast elkaar: *Les Oies de Frère Philippe* en *Comment l'Esprit vient aux Filles*, waarin de initiatie in (de geheimen van) het andere geslacht bij respectievelijk een jongen en een meisje wordt beschreven. In een fijnzinnige argumentatie worden (mannelijke en vrouwelijke) rijmschema's en woordspelingen – 'lise'/'Lise'; 'père-version'/'perversion' – behandeld. Het is de enige bijdrage in de bundel die in zijn geheel *niet* over fabels gaat; je zou bijna gaan vergeten dat La Fontaine nog meer geschreven heeft.

In 'En guise d'Épilogue: La Fontaine, Rancé, Marie Du Bois et quelques autres' (p. 125-139) geeft Paul Pelckmans een (uitgebreide) *close reading* van *Le Loup et les Bergers* (die teruggaat op Plutarchus), en daarna een terugblik op de gehele bundel, met name door gebruik te maken van de boeken I, III, IX en XII van La Fontaine – voorwaar een fraaie ringcompositie!

Rest mij nog te vermelden dat ieder artikel verlucht is met enkele fraaie illustraties, die de lectuur veraangenamen; bovendien zijn korte samenvattingen opgenomen, die nuttige informatie verstrekken over de inhoud en de auteurs.

La Fontaine en séries. Textes réunis et présentés par Paul Pelckmans, Leiden/Boston, Brill/Rodopi, 2018. (Cahiers de recherche des instituts néerlandais de langue et de littérature françaises 64.)